

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní Mgr. Kateřinou Peroutkovou v právní věci

žalobce: **Ing. L. B.**, narozený dne X
trvale bytem X

proti

žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 376/1, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 11. 11. 2024, č. j. MPSV-2024/240693-911,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 11. 11. 2024, č.j. MPSV-2024/240693-911 (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky pro hlavní město Prahu (dále jen „správní orgán I. stupně“) ze dne 23. 7. 2024, č. j. 81573/2024/AAH (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“).

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

2. Prvostupňovým rozhodnutím bylo podle § 23 a § 44 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), rozhodnuto poskytovat žalobci příspěvek na živobytí ve výši 2 130 Kč měsíčně od června 2023, a to tak, že měsíční výše dávky bude rozdělena do více dílčích výplat, které budou vypláceny takto: částka ve výši 1 330 Kč bude vyplácena poštovní poukázkou, částka ve výši 800 Kč bude vyplácena formou typizovaných poukázek na nákup zboží, a to v pokladně úřadu.

II. Obsah žaloby

3. Žalobce v prvním žalobním bodu namítal nesprávný výklad § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, měl za to, že žalovaný vadně vyřešil předběžnou otázku, které znění zákona o pomoci v hmotné nouzi se na danou věc aplikuje. Namítl, že žalovaný k jeho tíži aplikoval na danou věc obsolentní znění zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť s účinností od 28. 12. 2023 okruh osob, na něž se výše uvedené restriktivní ustanovení nevztahuje, zahrnuje pro přiznání příspěvku na živobytí v režimu životního minima a nikoliv pouze existenčního minima i *osoby, kterým výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty*. Zdůraznil, že takové povinnosti mu nikdy nebyly nařízeny, a proto nelze příspěvek na živobytí snižovat na pouhou výši existenčního minima. Žalobce dále odkázal na znění přechodného ustanovení čl. VI zákona č. 407/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon č. 407/2023 Sb.“), s tím, že názor žalovaného, dle kterého daná novela platí pro nároky za kalendářní měsíce počínaje od ledna 2024, je třeba odmítnout. Dle žalobce je zjevné, že dle tohoto přechodného ustanovení se na předmětné řízení o příspěvku na živobytí od června 2023 konané v roce 2024 vztahuje znění zákona o pomoci v hmotné nouzi ode dne 28. 12. 2023. Řízení o žádosti o příspěvek na živobytí bylo zahájeno podáním žalobce ze dne 9. 5. 2022 pod sp. zn. UP/734368/2022/HN a ke dni 28. 12. 2023 nebylo pravomocně skončeno. Nadto dílčí řízení o příspěvku na živobytí od června 2023 bylo zahájeno správním orgánem I. stupně z moci úřední prokazatelně teprve v roce 2024, tedy již za účinnosti novelizovaného zákona. Žalobce dále připomněl, že má být postupováno dle toho zákona, který je pro účastníka příznivější, a že předmětné přechodné ustanovení nerozlišuje, zda se jedná o řízení zahájené na základě žádosti či zahájené správním orgánem z moci úřední. Uzavřel, že pro aplikaci § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi není rozhodná doba, za kterou se dávka v hmotné nouzi pobírá, ale kdy se o ní koná řízení. Dle žalobce právní norma může působit zpětně dle zásad nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity).
4. Ve druhém žalobním bodu namítal absenci výkladu § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, žalobce již v odvolání namítal, že zde existují zřejmé důvody hodné zvláštního zřetele neposkytovat příspěvek na živobytí zčásti poukázkami na nákup zboží namísto penězi, a to zejména okolnost existence více než ročního zpoždění výplaty této dávky rozporného se zákonem. Dle žalobce se žalovaný těmito důvody vůbec nezabýval, a proto žalobce namítal nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí. Žalobce z tohoto důvodu zcela odkázal na své odvolání, které učinil součástí žaloby. V něm žalobce

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

namítal, že se jedná o postup, který jde zjevně k jeho tíži s cílem jej ztrestat za pokračující přítomnost v evidenci uchazečů o zaměstnání. Za důvod hodný zvláštního zřetele žalobce označil imperativ daný § 43 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, dle kterého se příspěvek na živobytí vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v měsíčních lhůtách určených plátcem příspěvku. Správní orgán I. stupně tento příkaz zákona vůbec nezohlednil, když žalobce byl již od května 2022 v hmotné nouzi, avšak fakticky žádnou pomoc nedostával. Žalobce označil za nezákonné, aby ještě v polovině roku 2024 (pozn. soudu: odvolání žalobce podal dne 31. 7. 2024) byl ze strany správního orgánu I. stupně zadržován příspěvek na živobytí v příslušných kalendářních měsících roku 2023. Rovněž uvedl, že výši a formu dávky v hmotné nouzi lze měnit pouze do budoucna, a nikoliv se zpětnou účinností a platností. V odvolání pak ještě doplnil, že vzhledem k tomu, že správní orgán I. stupně je ve více než ročním prodlení s úhradou dávky pomoci v hmotné nouzi, stal se český stát v občanskoprávním smyslu dlužníkem a žalobce jeho věřitelem; v současné době se tak dle žalobce nejedná o původní dávku příspěvku na živobytí, ale o dlužnou náhradu, která se vždy poskytuje zásadně v penězích. Žalobce v žalobě dále připomněl, že ceny životních nákladů meziročně citelně vzrostly; kupní síla příspěvku na živobytí je tak úředním postupem žalovaného nepřipustně znehodnocována. Žalobce závěrem tohoto žalobního poukázal na společensky ponižující charakter poukázek na nákup zboží, jakož i na to, že tyto jsou akceptovány pouze nepatrnou částí obchodníků. Žalobce se tak cítil být postupem žalovaného diskriminován při výběru obchodníků, k čemuž však není racionální důvod, neboť žalobce neholduje alkoholu, neužívá drogy, ani neprovozuje hazardní hry.

5. Navrhl, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného

6. Žalovaný uvedl, že k otázce odvození příspěvku na živobytí žalobce z existenčního minima bez možnosti zvýšení podle § 25 až § 28 zákona o pomoci v hmotné nouzi vycházel z právní úpravy § 24 odst. 1 písm. f) předmětného zákona, ve znění do 31. 12. 2023. Jelikož žalobce žádnou ze zde uvedených podmínek nesplňoval, a byl příjemcem příspěvku na živobytí déle než 6 měsíců, byla mu dávka snížena od listopadu 2022.
7. K prvnímu žalobnímu bodu žalovaný uvedl, že žalobci byla přiznána dávka od května 2022 rozhodnutím správního orgánu I. stupně ze dne 4. 5. 2023, tj. přede dnem účinnosti novely § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Dle žalovaného se tedy nejednalo o řízení zahájené ani pravomocně neskončené k 1. 1. 2024. Výše dávky v kalendářních měsících následujících po přiznání dávky se proto hodnotila dle předchozí právní úpravy účinné před 1. 1. 2024; dle žalovaného se nejednalo o nově zahájené řízení. Uzavřel, že znění zákona účinné od 1. 1. 2024 se vztahuje na nároky za kalendářní měsíce počínaje lednem 2024.
8. Ke druhému žalobnímu bodu uvedl, že poukázky je nutno považovat za standardní nástroj při výplatě příspěvku na živobytí, zejména u osob pobírajících dávku déle než 6 měsíců. Dále uvedl, že ohledně výplaty části dávky v poukázkách u příjemců příspěvku na živobytí po dobu kratší než 6 měsíců se uplatní správní uvážení. U příjemců pobírajících dávku déle než 6 měsíců vyplácí úřad práce část dávky v poukázkách pravidelně (což je i případ žalobce), s výjimkou případů uvedených v § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, přičemž zde se již správní uvážení neuplatní. Dále

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

vedl, že žalobcem uváděné důvody, tj. že je mu dávka vyplácena opožděně a že se nejedná o dávku, ale o občanskoprávní dluh, nejsou důvodem hodným zvláštního zřetele. Žalobce zde směšuje soukromoprávní úpravu pohledávek a veřejnoprávní úpravu nepojistných dávek. Důvody hodné zvláštního zřetele jsou dle žalovaného zaměřeny zejména na zdravotní stav, věk, osobní či rodinnou situaci v případech, které nespadají do okruhu zákonem stanovených výjimek.

9. Navrhl, aby soud žalobu zamítl.

IV. Replika žalobce

10. Žalobce k prvnímu žalobnímu bodu znovu zdůraznil, že žalovaný zahájil řízení o snížení příspěvku na živobytí od měsíce 06/2023 prokazatelně za platnosti a účinnosti zákona o pomoci v hmotné nouzi v roce 2024, a proto neměl jinou možnost než postupovat podle zákona platného v roce 2024. Upozornil také na to, že platnost zákona č. 407/2023 Sb. nastala dnem 27. 12. 2023 a účinnosti nabyl dne 28. 12. 2023, nikoliv dne 1. 1. 2024, jak uváděl žalovaný. Konstatoval, že mu svědčí právo na neredukovaný příspěvek na živobytí i od června 2023.
11. Ke druhému žalobnímu bodu žalobce uvedl, že institut důvodů hodných zvláštního zřetele je zákonem vymezen speciálním ustanovením stojícím mimo rámec ustanovení mu předcházejících. Žalovaný dle žalobce ani v soudním řízení nepředestřel žádný kvalifikovaný výklad důvodů hodných zvláštního zřetele. Dle žalobce mohla být tvrdost zmírněna upuštěním od placení příspěvku neplnohodnotnými poukázkami. Stěžoval si, že došlo ke zdražení a kupní síla příspěvku byla znehodnocena, navíc ne všichni prodejci poukázky přijímají. Žalovaný se pak mimo jiné nezabýval ani tím, že za předmětné poukázky není možné si koupit teplou stravu v mnoha restauračních a občerstvovacích zařízeních, čímž je ohrožena dokonce základní výživa žalobce. Dle žalobce pak nereagoval žalovaný ani na to, že v řízení nebyl předložen žádný důkaz o tom, že by např. holdoval alkoholu, užíval drogy, provozoval hazardní hry apod., není tak žádný důvod jej takto diskriminovat.

V. Obsah správního spisu

12. Ze správního spisu soud zjistil, že správní orgán I. stupně Oznámením o změně způsobu výplaty ze dne 7. 6. 2024, č. j. 66971/2024/AAH, podle § 42, § 43 a § 76 zákona o pomoci v hmotné nouzi oznámil žalobci, že příspěvek na živobytí mu bude od měsíce června 2023 vyplácen tak, že měsíční výše dávky bude rozdělena do více dílčích výplat, které budou vypláceny takto: částka ve výši 1 330 Kč bude vyplácena poštovní poukázkou, částka ve výši 800 Kč bude vyplácena formou typizovaných poukázek na nákup zboží, a to v pokladně úřadu. Správní orgán I. stupně přistoupil k této změně z toho důvodu, že žalobce pobíral příspěvek na živobytí déle jak 6 měsíců v posledních 12 měsících.
13. Žalobce podal dne 20. 6. 2024 proti tomuto Oznámení námitky, které formuloval obdobně jako námitky odvolací a žalobní.
14. Dne 23. 7. 2024 vydal správní orgán I. stupně prvostupňové rozhodnutí, v němž uvedl, že z podání žalobce ze dne 30. 3. 2024 a ze dne 31. 5. 2024 vyplynulo, že žalobce od zprostředkovatele dostával v hotovosti měsíční odměny 500 Kč za 1 firmu a 1 měsíc zápisu v živnostenském rejstříku bez podepisování příjmového dokladu. Dále uvedl, že ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že po celý kalendářní měsíc květen 2023 byl Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

žalobce zapsán jako odpovědný zástupce u společnosti DOMSTAV TZB a.s. (od 27. 2. 2023 do 26. 2. 2024), u společnosti Wars Group CZ s.r.o. (od 27. 3. 2023 do 1. 11. 2023) a u společnosti VV Instal s.r.o. (od 9. 5. 2023 nejméně do 22. 3. 2024 – datum pořízení výpisu ze živnostenského rejstříku). Žalobce byl tedy po celý kalendářní měsíc jako odpovědný zástupce veden u 3 firem a odměna podle Dokladu o výši měsíčních příjmů činila částku 1 000 Kč. Správní orgán I. stupně měl tedy za prokázané, že příjem žalobce v květnu 2023 činil 1 000 Kč, a to jako příjem bezúplatný, který je započten ve výši 100 % podle § 9 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Dále uvedl, že částka živobytí osoby byla stanovena podle § 24 odst. 1 písm. f) téhož zákona ve výši existenčního minima. Dle § 23 zákona o pomoci v hmotné nouzi výše příspěvku na živobytí činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi částkou živobytí účastníka řízení (3 130 Kč) a jeho příjmem (1 000 Kč), tzn. $3\,130 - 1\,000 = 2\,130$ Kč. S ohledem na to, že žalobce pobíral příspěvek na živobytí déle jak 6 měsíců v posledních 12 měsících, tak byl v souladu s § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí vyplácen kombinovanou formou.

15. Žalobce podal proti tomuto rozhodnutí dne 31. 7. 2024 odvolání, v němž namítal jednak nesprávný výpočet výše příspěvku na živobytí [dle žalobce správní orgán I. stupně opomenul faktory zvyšující existenční minimum - § 25, § 26 odst. 1 písm. b) a § 27 zákona o pomoci v hmotné nouzi], dále opomenutí novely § 24 odst. 1 písm. f) předmětného zákona provedené zákonem č. 407/2023 Sb. a rovněž nezohlednění důvodů zvláštního zřetele hodných.
16. Napadeným rozhodnutím ze dne 11. 11. 2024 bylo odvolání žalobce zamítnuto a prvostupňové rozhodnutí bylo potvrzeno. Žalovaný v odůvodnění tohoto rozhodnutí uvedl, že žalobce v květnu 2023 plnil podmínky podle znění § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, účinného do 31. 12. 2023, dále odůvodnil výši příspěvku na živobytí. K námitce, že mělo být postupováno podle § 24 odst. 1 písm. f) bodu 6 novelizovaného zákona, žalovaný uvedl, že toto znění je účinné od 1. 1. 2024 a platí pro nároky za kalendářní měsíce počínaje od ledna 2024. Novelu s účinností od 1. 1. 2024 nelze dle žalovaného uplatňovat zpětně, tj. před její účinnost. K výplatě prostřednictvím typizovaných poukázek žalovaný v napadeném rozhodnutí uvedl, že žalobce nesplnil ani jednu z možností (výjimek) dle § 43 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Žalovaný rovněž nepřisvědčil námitce, že žalobce má příjem z výdělečné činnosti pro účely § 25 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť žalobce žádnou výdělečnou či závislou činnost neprokázal; sám uvedl, že společnosti, ve kterých je uveden jako odpovědný zástupce ani nezná, nikdy s žádným zástupcem těchto společností ani nejednal. Dle žalovaného žalobce evidentně funkci odpovědného zástupce v dotčených společnostech nevykonává, pouze dovoluje, aby jeho odborná kvalifikace umožnila podnikání dotčených firem. Podle popisu žalobce je částka 1 000 Kč měsíčně pouze měsíční odměnou za jeho souhlas se zápisem jeho jména do živnostenského rejstříku na pozicích odpovědného zástupce a za trvání zápisu v živnostenském rejstříku. Z toho důvodu pro účely příjmu podle § 9 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi pro účely příspěvku na živobytí je příjem 1 000 Kč měsíčně započten podle § 9 odst. 1 písm. c) téhož zákona jako ostatní započitatelné příjmy dle § 7 odst. 1 písm. e) zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o životním a existenčním minimu“).

VI. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

17. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v mezích žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „s.ř.s.“), a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu ke dni vydání napadeného rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s.ř.s.). Po provedeném řízení dospěl soud k závěru, že žaloba není důvodná.
18. Soud o věci samé rozhodl bez nařízení jednání, neboť žalobce i žalovaný souhlasili s projednáním a rozhodnutím dané věci bez nařízení jednání ve smyslu § 51 odst. 1 s.ř.s.
19. Podle § 9 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi *pro účely tohoto zákona se za příjem, není-li dále stanoveno jinak, považuje 100 % ostatních započitatelných příjmů podle zákona o životním a existenčním minimu, s výjimkou příspěvku na živobytí.*
20. Podle § 10 odst. 1 téhož zákona *aktuálním kalendářním měsícem se rozumí v případě podání žádosti o dávku kalendářní měsíc, ve kterém byla podána žádost o dávku, a v průběhu poskytování dávky kalendářní měsíc, pro který je posuzováno splnění podmínek nároku na dávku a stanovuje se výše dávky.*
21. Podle § 10 odst. 3 téhož zákona *rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem v průběhu poskytování opakující se dávky, je období kalendářního měsíce předcházejícího aktuálnímu kalendářnímu měsíci.*
22. Podle § 10 odst. 6 písm. b) téhož zákona *rozhodným obdobím, za které se zjišťuje plnění ostatních podmínek v průběhu poskytování opakující se dávky, je kalendářní měsíc předcházející aktuálnímu kalendářnímu měsíci, s výjimkou zjišťování odůvodněných nákladů na bydlení, kdy je rozhodným obdobím aktuální kalendářní měsíc.*
23. Podle § 21 odst. 1 téhož zákona *nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi podle § 2 odst. 2 písm. a), jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob.*
24. Podle § 23 odst. 1 téhož zákona *výše příspěvku na živobytí činí, není-li dále stanoveno jinak, za kalendářní měsíc rozdíl mezi a) částkou živobytí osoby (§ 24 odst. 1) a příjmem osoby (§ 9 odst. 2), není-li osoba společně posuzována s jinými osobami (§ 2 odst. 1).*
25. Podle § 24 odst. 1 písm. f) téhož zákona, ve znění do 31. 12. 2023, *částka živobytí osoby činí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobu s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobu prokazatelně se účastnící na projektech organizovaných krajskou pobočkou Úřadu práce, osobu, která je výdělečně činná, osobu, která je invalidní ve druhém stupni, a osobu, která vykonává veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.*
26. Podle § 24 odst. 1 písm. f) téhož zákona, ve znění od 1. 1. 2024, *částka živobytí osoby činí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu*
 1. *u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3),*
 2. *s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci,*

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

3. *výdělečně činnou, která má z této výdělečné činnosti příjem ve smyslu aktivity podle § 3 odst. 1 písm. a),*
 4. *invalidní ve druhém stupni,*
 5. *vykonávající veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, nebo osobu, která se prokazatelně účastní na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce, anebo*
 6. *které výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty.*
27. Podle § 43 odst. 4 téhož zákona *dávka se vyplácí v české měně převodem na platební účet určený oprávněnou osobou, jiným příjemcem dávky nebo zvláštním příjemcem dávky, v hotovosti, poštovním poukazem, prostřednictvím poukázky na hmotnou pomoc v zařízení poskytujícím sociální služby, prostřednictvím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě nebo přímou úhradou částek, k jejichž úhradě je příjemce dávky nebo osoba společně posuzovaná v hmotné nouzi zavázána.*
28. Podle § 43 odst. 5 písm. a) téhož zákona *způsob výplaty určuje plátce dávky tak, že bere v úvahu schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi s dávkou v hmotné nouzi hospodařit a využít dávku k účelu, ke kterému je určena. Způsob výplaty příspěvku na živobytí může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto využitím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Příjemci dávky, který pobírá dávku déle než 6 měsíců v posledních 12 měsících, bude dávka vyplácena tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % dávky bude vypláceno poukázkami opravňujícími k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Ustanovení předchozí věty se nepoužije v případech, kdy výše příspěvku na živobytí nepřesahuje 500 Kč, a v případech, kdy je příjemce nebo osoba s ním společně posuzovaná osobou, která poskytuje péči podle § 3 odst. 1 písm. a) bodu 5, nebo osobou, které*
1. *jsou poskytovány pobytové sociální služby,*
 2. *je poskytována zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení po celý kalendářní měsíc,*
 3. *byla pravomocným rozhodnutím soudu omezena svéprávnost,*
 4. *byl přiznán příspěvek na péči ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost), a to ode dne právní moci rozhodnutí o přiznání této dávky, nebo je osobou starší 70 let,*
 5. *byla přiznána invalidita III. stupně, anebo v případech, kdy se jedná o důvody hodné zvláštního zřetele.*
29. Podle § 44 odst. 3 téhož zákona *změní-li se skutečnosti rozhodné pro výši dávky tak, že dávka má být snížena, provede se snížení dávky od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém tato změna nastala.*
30. Podle § 7 odst. 1 písm. e) zákona o životním a existenčním minimu *za započitatelné příjmy se pro účely tohoto zákona považují ostatní příjmy uvedené v zákoně o daních z příjmů, při kterých dochází ke zvýšení majetku.*
31. Podle přechodného ustanovení v čl. VI zákona č. 407/2023 Sb. *řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle zákona č. 111/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*
32. Z logiky žalobních bodů se soud nejprve zabýval druhým žalobním bodem, v němž žalobce namítal nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí. Případná

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, jakožto jeho závažná vada, by přitom pojmově vylučovala jeho věcný přezkum ze strany soudu.

33. Otázkou nepřezkoumatelnosti rozhodnutí se opakovaně zabýval Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) ve své judikatuře. Rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, neuvede-li správní orgán konkrétní důvody, o které své rozhodnutí opírá, a nevypořádá-li se s námitkami a argumentací účastníka řízení (viz rozsudek NSS ze dne 21. 12. 2006, č. j. 2 As 37/2006-63). Kupř. v rozsudku ze dne 28. 2. 2017, č. j. 8 As 170/2016-86, NSS uvedl: „V obecné rovině lze k otázce nepřezkoumatelnosti správních rozhodnutí podotknout, že nevypořádá-li se správní orgán v rozhodnutí o oprávněm prostředku se všemi uplatněnými námitkami, způsobuje to nepřezkoumatelnost rozhodnutí spočívající v nedostatku jeho důvodů [§ 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Z ustálené judikatury správních soudů vyplývá, že z odůvodnění rozhodnutí musí být seznatelné, proč správní orgán považuje námitky účastníka za liché, mylné nebo vyvrácené, které skutečnosti vzal za podklad svého rozhodnutí, proč považuje skutečnosti předestřené účastníkem za nerozhodné, nesprávné nebo jinými řádně provedenými důkazy vyvrácené, podle které právní normy rozhodl a jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů. Rozhodnutí, jehož odůvodnění obsahuje pouze obecný odkaz na to, že napadené rozhodnutí bylo přezkoumáno a jeho důvody shledány správními, je nepřezkoumatelné, neboť důvody, o něž se výrok opírá, zcela chybějí (srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 1993, čj. 6 A 48/1992-23, nebo rozsudky NSS ze dne 19. 12. 2008, čj. 8 Afs 66/2008-71, a ze dne 17. 1. 2013, čj. 1 Afs 92/2012-45).“
34. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí nicméně není projevem nenaplněné představy o tom, jak podrobně by mělo být rozhodnutí odůvodněno. Jedná se o objektivní překážku, která znemožňuje napadené rozhodnutí přezkoumat. Musí být tedy vykládána jako skutečná nemožnost přezkoumat určité rozhodnutí kvůli nemožnosti zjistit v něm jeho obsah nebo důvody, pro které bylo vydáno (srov. např. rozsudky NSS ze dne 16. 6. 2023, č. j. 7 As 113/2022-32, ze dne 8. 11. 2024, č. j. 5 As 200/2023-51, či ze dne 6. 12. 2024, č. j. 10 As 195/2024-33). Zrušení rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost tak je vyhrazeno těm nejzávažnějším vadám rozhodnutí, u nichž pro absenci důvodů či pro nesrozumitelnost skutečně nelze rozhodnutí meritorně přezkoumat (viz např. rozsudky NSS ze dne 27. 9. 2024, č. j. 5 As 341/2022-35, a ze dne 30. 9. 2024, č. j. 6 As 181/2024-29). Soud v této souvislosti rovněž připomíná, že správní orgány nemají povinnost vypořádat se s každou dílčí námitkou a všemi jejími aspekty, pokud proti tvrzení účastníka řízení postaví právní názor, v jehož konkurenci námitky jako celek neobstojí; takový postup shledal ústavně konformním i Ústavní soud (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, či rozsudky NSS ze dne 12. 3. 2015, č. j. 9 As 221/2014-43, a ze dne 27. 2. 2019, č. j. 8 Afs 267/2017-38).
35. Žalobce namítal, že žalovaný se vůbec nezabýval „důvody hodnými zvláštního zřetele“, které žalobce uvedl ve svém odvolání v rámci námitky stran užití postupu dle § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Z odvolání žalobce ze dne 31. 7. 2024 vyplývá, že tento v rámci této námitky uvedl, že v rámci postupu dle § 43 odst. 5 písm. a) předmětného zákona je třeba zkoumat i důvody zvláštního zřetele hodné, mezi kterými uvedl následující: i) imperativ daný § 43 odst. 1 předmětného zákona, že příspěvek na živobytí se vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v měsíčních lhůtách určených plátcem příspěvku, přičemž v této souvislosti poukázal na to, že v červnu 2024 se jednalo o příspěvku, který měl být vyplacen v červnu 2023 (tento postup

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

úřadu práce žalobce označil za „zadržování“ tohoto příspěvku; ii) již se nejedná o původní dávku na živobytí, ale o dlužnou náhradu, jelikož příspěvek nelze již konzumovat v jemu odpovídající době. V žalobě a replice pak žalobce ještě doplnil poukaz na růst životních nákladů vlivem inflace a neakceptaci poukázek na nákup zboží některými obchodníky. Žalovaný v napadeném rozhodnutí k této námitce zrekapituloval znění § 43 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi se závěrem, že toto ustanovení se na žalobce, který je toho času v evidenci uchazečů o zaměstnání a který nesplňuje ani jednu z uvedených možností, nevztahuje. Ve vyjádření k žalobě pak žalovaný doplnil, že žalobce ve své argumentaci směšuje soukromoprávní úpravu pohledávek a veřejnoprávní úpravu nepojistných dávek, přičemž důvody hodné zvláštního zřetele jsou dle žalovaného zaměřeny zejména na zdravotní stav, věk, osobní či rodinnou situaci v případech, které nespádají do okruhu zákonem předvídaných výjimek.

36. Jak uvedl Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 19. 10. 2018 č.j. 41 A 12/2018-38: „V případě, že příjemce příspěvku na živobytí pobírá dávku déle než 6 kalendářních měsíců v posledních 12 kalendářních měsících, je část dávky vyplácená poukázkami oprávněnými k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Jde o obligatorní pravidlo, kdy vždy při splnění těchto podmínek, bude poskytováno 35 % až 65 % dávky formou poukázek. Moderace ze strany Úřadu práce je možná v podstatě jen v rozmezí rozsahu použití poukázek, resp. použití poukázek je obligatorní podmínka, rozsah mezi 35 % až 65 % je fakultativní s posouzením schopnosti osob nakládat s dávkou ke stanovenému účelu (B., P., G. I., P. M. Zákon o pomoci v hmotné nouzi: Praktický komentář. Wolters Kluwer, 2017).“ Toto pravidlo se neuplatní jedině v případě, jsou-li naplněny výjimky uvedené v poslední větě ustanovení § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, mezi které patří též důvody hodné zvláštního zřetele.
37. V souvislosti s touto námitkou soud uvádí, že zákon o pomoci v hmotné nouzi výslovně nespecifikuje, o jaké důvody by se v případě „důvodů hodných zvláštního zřetele“ dle § 43 odst. 5 písm. a) bod 5. mělo jednat a toto posouzení nechává na úvaze správního orgánu.
38. Pojem „důvody hodné zvláštního zřetele“ je tzv. „neurčitým právním pojmem“, jehož konkrétní vymezení je z podstaty věci vyloučeno, což ostatně konstatoval i NSS např. v rozsudku ze dne 28. 7. 2005, č. j. 5 Afs 151/2004-73, č. 701/2005 Sb. NSS: „*Neurčité právní pojmy zahrnují jevy, nebo skutečnosti, které nelze úspěšně zcela přesně právně definovat. Jejich obsah a rozsah se může měnit, často bývá podmíněn časem a místem aplikace normy. Zákonodárce užitím neurčitých pojmů dává orgánu aplikujícímu právní předpis prostor, aby posoudil, zda konkrétní situace patří do rozsahu neurčitého pojmu či nikoli.*“ Neurčitý právní pojem „nelze obsahově dostatečně přesně vymezit a jeho aplikace závisí na odborném posouzení v každém jednotlivém případě. Zákonodárce vytváří prostor veřejné správě, aby zhodnotila, zda konkrétní situace patří do rozsahu daného neurčitého právního pojmu, či nikoli... [N]aplnění obsahu neurčitého právního pojmu pak s sebou přináší povinnost správního orgánu rozhodnout způsobem, který norma předvídá. Při interpretaci neurčitých právních pojmů se uvážení zaměřuje na konkrétní skutkovou podstatu a její hodnocení (rozsudek NSS ze dne 12. 8. 2011, č. j. 5 As 47/2011-77). Podle judikatury NSS tak musí správní orgán nejprve obecně vymezit a vyložit neurčitý právní pojem, poté jej poměřit s konkrétním skutkovým stavem v dané věci a nakonec usoudit, zda tento skutkový stav je podřaditelný pod neurčitý právní pojem (srov. rozsudky ze dne 30. 3. 2017, č. j. 10 As 252/2015-77 a ze dne 20. 10. 2004, č. j. 1 As 10/2003-58). Výklad neurčitého právního

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

pojmu a jeho aplikace na konkrétní skutkový stav jsou následně plně a meritorně přezkoumatelné a podléhají tak soudnímu přezkumu v rámci námitek uplatněných v žalobě v plném rozsahu (srov. usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 22. 4. 2014, č. j. 8 As 37/2011-154). Vadou způsobující nepřezkoumatelnost je, pokud správní orgán užije ve svém rozhodnutí neurčitý právní pojem, aniž náležitě objasní obsah a význam tohoto pojmu (rozsudek NSS ze dne 30. 9. 2011, č. j. 4 As 12/2011-100).

39. Soud dospěl k závěru, že žalovaný sice v napadeném rozhodnutí explicitně k příslušné odvolací námitce žalobce samotný neurčitý právní pojem „*důvody hodné zvláštního zřetele*“ užitý v § 43 odst. 5 písm. a) bod 5. zákona o pomoci v hmotné nouzi nevysvětlil a neosvětlil ani to, proč žalobcem zmiňované důvody pod tento neurčitý právní pojem nepodřadil, pouze obecně uvedl, že žalobce nesplňuje ani jednu z možností uvedených v § 43 odst. 5. Nicméně důvody uváděné žalobcem v odvolání se dle soudu zcela mívají s možným obsahem pojmu „*důvody hodné zvláštního zřetele*“, jak jej lze obecně vnímat, tj. jako důvody výjimečné, naléhavé, závažné, mající svůj původ v majetkové, sociální, rodinné či zdravotní sféře účastníka řízení, a proto by bylo ze strany soudu přehnaně formalistické, aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k novému posouzení žalobcem uváděných důvodů hodných zvláštního zřetele. Žalovaný by totiž za takové situace nepochybně napadené rozhodnutí doplnil pouze v tom smyslu, jako tak učinil ve svém vyjádření k podané žalobě, se kterým se soud ztotožňuje.
40. Žalobce sice již ve správním řízení uváděl důvody, které sám označil za důvody hodné zvláštního zřetele, a tedy je určitým způsobem věcně vymezil (nenastala tak např. situace, kdy by za žalobce měl správní orgán předjímat celou škálu v úvahu přicházejících situací, které by za důvod hodný zvláštního zřetele mohly být považovány). Nicméně žalobcem uváděné důvody jsou svojí povahou v podstatě polemikou s postupem správního orgánu I. stupně, žalobce nebyl spokojen s tím, že správní orgán řízení o příspěvku na živobytí od června 2023 vedl až v roce 2024 a měl za to, že se již nejedná o původní dávku na živobytí, ale o dlužnou náhradu – to však nelze považovat za důvody hodné zvláštního zřetele v pravém slova smyslu. Žalobce totiž žádný mimořádný důvod na své straně ve smyslu zdravotním, sociálním či obdobném ani ve správním řízení, ani v řízení před soudem neuvedl. Ani to, že žalobce považuje předmětný příspěvek na živobytí od června 2023 již za dluh v občanskoprávním smyslu, nelze dle soudu považovat za „důvod hodný zvláštního zřetele“, jde toliko o právní názor žalobce na právní charakter samotné dávky. To se však zcela mívají s možnými důvody hodnými zvláštními zřetele, jako určitými mimořádnými důvody na straně příjemce, pro které zákon umožňuje upustit od způsobu výplaty části dávky příspěvek na živobytí v poukázkách. K uvedenému právnímu názoru žalobce je třeba konstatovat, že případný nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi je nárokem veřejnoprávní povahy (veřejným subjektivním právem), přičemž tato povaha nároku (ani další podmínky jeho výplaty) se nemění ani v případě, kdy by příslušná dávka byla žalobci vyplacena se zpožděním, nejde o jeho transformaci na soukromoprávní nárok, ani o situaci, kdy by žalobce měl na výběr způsob plnění.
41. Lze odkázat na rozsudek NSS ze dne 13. 5. 2021 č.j. 9 Ads 243/2019-40, dle kterého: „*Zdejší soud v obecné rovině ve shodě s rozsudkem ze dne 26. 7. 2018, č. j. 7 Ads 268/2017-28, konstatuje, že na dávky státní sociální podpory je třeba pohlížet jako na beneficium státu, který si může (za předpokladu ústavně právních limitů) stanovit podmínky, za nichž bude tyto dávky vyplácet (srov. obdobně i rozsudky ze dne 1. 2. 2017, č. j. 1 Ads 269/2016 - 30, ze*

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

dne 29. 9. 2015, č. j. 4 Ads 187/2015 - 26). V nálezu ze dne 23. 4. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 2/08, Ústavní soud k sociálním právním uvedl, že „nemají bezpodmínečnou povahu a je možné se jich domáhat pouze v mezích zákonů [čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod]. Toto ustanovení dává pravomoc zákonodárci stanovit konkrétní podmínky realizace sociálních práv.“ Obdobně srov. i nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/09, v němž uvedl, že se „ve svých nálezech většinou vyjadřuje zdrženlivě k realizaci sociálních práv zakotvených v hlavě čtvrté Listiny, neboť si je vědom toho, že rozsah sociálních práv (...) je limitován možnostmi státního rozpočtu, podloženými výsledky hospodaření státu. Teprve v rámci těchto možností se uplatní limity, dané příslušnými články Listiny, upravujícími sociální práva. Posouzení otázky účelnosti a vhodnosti zákonné úpravy v této oblasti Ústavní soud ponechává v pravomoci zákonodárce, do jehož činnosti Ústavní soud kromě případů zjištěné neústavnosti zasahovat nemůže. Jde totiž o otázky svou podstatou politické. Pojmovým znakem sociálních práv je skutečnost, že nemají bezpodmínečnou povahu a je možné se jich domáhat pouze v mezích platných zákonů (čl. 41 Listiny). Tato absence přímé vymahatelnosti se projevuje v nutnosti jejich zákonného vymezení, které je pak současně i podmínkou konkrétní realizace jednotlivých sociálních práv.“

42. Soud tak sice dospěl k závěru, že žalobou napadené rozhodnutí je na hraně přezkoumatelnosti, nicméně s ohledem na charakter důvodů uváděných žalobcem soud dospěl k závěru, že závěr žalovaného, že žalobce nenaplní ani jednu z možností dle § 43 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, ob stojí, resp. bylo by přehnaně formalistické a žalobci by ničeho nepřineslo (pozn. soudu: žalobce je osvobozen od soudních poplatků, není zastoupen advokátem ani soud neprokázal jiné účelně vynaložené náklady na nyní vedené soudní řízení), kdyby soud žalobou napadené rozhodnutí za dané skutkové situace zrušil jen proto, aby žalovaný neexistenci důvodů hodných zvláštního zřetele lépe odůvodnil.
43. Námitku ohledně růstu životních nákladů vlivem inflace a neakceptaci poukázek na nákup zboží některými obchodníky či nemožnost jejich uplatnění v restauracích žalobce ve správním řízení neuplatnil a žalovaný tedy na ni nemohl nijak reagovat. Soud pak dle § 75 odst. 1 s.ř.s. vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. K poukazu žalobce na společensky ponižující a diskriminační charakter poukázek na nákup zboží tak soud pouze dodává, že se jedná o standardní nástroj pro výplatu části, nikoli celé částky poskytovaného příspěvku na živobytí, který byl do českého právního řádu zaveden od 1. 6. 2017 a který byl správním orgánem I. stupně v nyní projednávané věci užít v souladu se zákonem o pomoci v hmotné nouzi. K tomu srov. např. rozsudek NSS ze dne 28. 2. 2020 č.j. 10 Ads 264/2018-20 či ze dne 13. 5. 2021 č.j. 9 Ads 243/2019-40, dle kterého: „Jakkoli se cítí stěžovatelka poškozena tím, že příspěvek na živobytí jí je z jedné části vyplácen formou poukázek, nesouhlasí s ní Nejvyšší správní soud ani v tom, že by se jednalo o protiústavní ustanovení. Nejvyšší správní soud v tomto ohledu sdílí názor krajského soudu. Podle čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod se lze domáhat práva na pomoc v hmotné nouzi, resp. pomoc nezbytnou pro zajištění základních životních podmínek, avšak pouze v mezích daných zákonem (čl. 41 Listiny základních práv a svobod). Užívání poukázek není postupem ponižujícím lidskou důstojnost, ale jedná se o běžný způsob úhrady zboží, přičemž tyto poukázky nejsou ve společnosti využívány pouze příjemci dávek hmotné nouze, kteří by dávky zneužívali.“ Soud tak v tomto směru žádnou nezákonnost neshledal. Námitka žalobce, že neužívá alkohol, drogy, ani neprovozuje hazardní hry, se zcela míjí s důvody

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

napadeného rozhodnutí, neboť žalovaný nic takového neuváděl, tuto otázku v řízení nezkoumal, což ani dle zákona nemusel, napadené rozhodnutí opřel o zcela jiné důvody.

44. Druhý žalobní bod tak soud z výše uvedených důvodů neshledal důvodným.
45. V prvním žalobním bodu pak žalobce namítal nesprávný výklad § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi.
46. Soud nejprve uvádí, že zákon o pomoci v hmotné nouzi váže výši částky živobytí na vybrané osobní charakteristiky žadatelů. U osob, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců, a nespádají do privilegovaných skupin, což je i případ žalobce, zákon vyžaduje jisté vlastní úsilí směřující ke zlepšení jejich sociální situace. V případě, že toto úsilí nevyvíjí, sníží se jim částka živobytí na úroveň existenčního minima. Zákon o pomoci v hmotné nouzi je nastaven tak, že osoby dlouhodobě odkázané na dávkový systém motivuje k samostatné aktivitě, a to právě víceúrovňovým odstupňováním výše příspěvku na živobytí. Stát objektivně neaktivním osobám do budoucna garantuje již pouze dávku ve výši existenčního minima. Práceschopným osobám, které bez dobrého důvodu nevykonávají veřejnou službu, aktivně neusilují o zvýšení své kvalifikace ani nejsou pracovně aktivní, zákon tedy garantuje jen nárok na příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima. To znamená, že i v případě, kdy osoba nesplní žádnou z podmínek podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, neztrácí nárok na dávku, ale dávka je jí pouze snížena (rozsudky NSS ze dne 7. 10. 2021, č. j. 4 Ads 77/2021-25, ze dne 28. 4. 2022, č. j. 6 Ads 367/2020-29, a ze dne 13. 7. 2022, č. j. 6 Ads 298/2021-38, č. 4375/2022 Sb. NSS).
47. Žalobce výše uvedené principy v žalobě nerozporoval, ale dovolával se nepravé retroaktivity v souvislosti s přechodným ustanovením čl. VI zákona č. 407/2023 Sb., kterým byl novelizován § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tato novelizace spočívala v tom, že byl rozšířen okruh osob, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců a pro které by jinak částka živobytí osoby činila částku existenčního minima, o osoby, kterým *výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty* [srov. § 24 odst. 1 písm. f) bod 6. zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění od 1. 1. 2024].
48. Před vlastním posouzením této žalobní námitky je nezbytné konstatovat, že žalovaný ve svém vyjádření k podané žalobě, ani v napadeném rozhodnutí, ohledně stanovení účinnosti předmětné novelizace nepochybil, příslušná výtka žalobce tak není oprávněná. Je pravdou, že zákon č. 407/2023 Sb. nabyl účinnosti jako celek dne 28. 12. 2023, nicméně s určitými výjimkami, které obsahuje jeho čl. XIV. Pod bodem a) je zde výslovně stanoveno, že čl. V bod 2 až 14 a 19 nabývají účinnosti dnem 1. 1. 2024. Novelizace zákona o pomoci v hmotné nouzi je upravena právě v čl. V zákona č. 407/2023 Sb., novelizace § 24 odst. 1 písm. f) tohoto zákona je pak v bodě 8. tohoto článku. Je tak nepochybné, že tato změna zákona o hmotné nouzi nabyla skutečně účinnosti až dne 1. 1. 2024. Žalovaný v tomto ohledu tedy v žádném případě nepochybil.
49. Pokud jde o žalobcem namítanou retroaktivitu, tak soud uvádí, že Ústavní soud opakovaně judikoval (srov. např. věci vedené pod sp. zn. Pl. ÚS 3/94 či sp. zn. I. ÚS 662/03), že právní věda rozeznává tzv. retroaktivitu pravou a retroaktivitu nepravou. Prává retroaktivita zahrnuje případy, kdy právní norma reglementuje i vznik právního

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

vztahu a nároky z něho vzešlé před její účinností. V obecné teorii práva je dlouhodobě zakotven právní závěr o nepřipustnosti tzv. pravé zpětné účinnosti právní úpravy. Prává zpětná účinnost by znamenala zásadní porušení principu právní jistoty v právních vztazích tím, že by na právní vztahy, které vznikly před účinností příslušného právního předpisu a na skutečnosti v těchto právních vztazích nastalé v době před účinností příslušného právního předpisu, připustila aplikaci tohoto nového právního předpisu. Novou právní úpravou by tak bylo zasahováno zpětně do minulosti a právní posouzení v minulosti existujících právních vztahů i skutečností tehdy vzniklých by se po účinnosti nové právní úpravy měnilo. V této souvislosti je ovšem nutno odlišovat od pravé retroaktivity retroaktivitu nepravou. Nepravá retroaktivita spočívá v tom, že právní vztahy hmotného i procesního práva, které vznikly za platnosti práva starého, se spravují zásadně tímto právem, a to až do doby účinnosti práva nového; po jeho účinnosti se však řídí právem novým. Tato zásada však platí jen potud, pokud ostatní závěrečná ustanovení právní normy nestanoví se zřetelem na zvláštnosti některých právních vztahů něco jiného. Jestliže tedy přechodné ustanovení nepamatuje na specifické řešení určité dílčí konkrétní situace, pak je namístě dospět k závěru, že nová právní úprava ode dne své účinnosti do budoucna upravuje i právní vztahy a jednotlivé skutečnosti, které sice vznikly v minulosti, ale existují dále. Retroaktivita nepravá je tedy v právní teorii i praxi považována za přijatelnou (srov. např. sp. zn. Pl. ÚS 24/98).

50. V judikatuře správních soudů lze vysledovat zcela patrnou tendenci vykládat otázku retroaktivity právní úpravy striktněji v oblasti hmotného práva a naopak volněji v oblasti práva procesního. V procesních otázkách se soudy obvykle přiklání k tomu, že chyběli v zákoně potřebná přechodná ustanovení, uplatní se jako výchozí princip nepravá retroaktivita (srov. rozsudky NSS ze dne 25. 7. 2007, č. j. 1 Azs 55/2006-60, č. 1349/2007 Sb. NSS, ze dne 25. 3. 2009, č. j. 2 As 83/2008-124, ze dne 31. 12. 2009, č. j. Komp 6/2009-35, č. 2021/2010 Sb. NSS, či usnesení zvláštního senátu pro rozhodování některých kompetenčních sporů soudu ze dne 24. 11. 2004, č. j. Konf 3/2003-18, č. 485/2005 Sb. NSS). Tento přístup potvrzuje i Ústavní soud (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16). Z usnesení NSS ze dne 13. 5. 2003, č. j. 6 Ads 23/2003-12 vyplývá, že při jakémkoliv výkladu procesních ustanovení je vždy potřeba dávat pozor, aby provedený výklad nebyl na újmu procesním právům, zejména aby nezkrátil účastníka na právu na přístup k soudu. Naopak v hmotném právu lze vysledovat tendenci ke striktnějšímu výkladu, kdy při nejasnosti či nedostatku výslovné právní úpravy vycházejí soudy z toho, že zákony mohou působit výhradně jen prospektivně a nepřipustná je tedy jakákoliv (i nepravá) retroaktivita (srov. rozsudky NSS ze dne 21. prosince 2006, č. j. 7 Afs 151/2006-67, č. 1524/2008 Sb. NSS, či ze dne 9. 7. 2009, č. j. 7 As 17/2009-61, č. 2408/2011 Sb. NSS).
51. Základem jakéhokoliv výkladu časové účinnosti zákona, o který jde i v nyní projednávaném případě, musí být výslovně projevená vůle zákonodárce. Ten má poměrně velkou volnost úvahy a může tak například zavést nepravou retroaktivitu i v hmotném právu (srov. rozsudek NSS ze dne 12. ledna 2011, č. j. 9 As 72/2010-152). V nyní posuzovaném případě však zákonodárce naopak výslovně projevil vůli, aby řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 407/2023 Sb. byla dokončena podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti zákona č. 407/2023 Sb.

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

Zákonodárce tedy výslovně upravil vztah nové a staré právní úpravy toliko v procesní rovině, o čemž svědčí užití slova „řízení“ v předmětném přechodném ustanovení.

52. Přechodné ustanovení pro oblast hmotného práva, tj. podmínky pro vznik nároku na příspěvek na živobytí, resp. pro určení výše této dávky, zákonodárce do zákona č. 407/2023 Sb. nevložil. Jak bylo již konstatováno výše, tak v oblasti hmotného práva soudy přistupují ke striktnějšímu výkladu v tom smyslu, že zákony mohou působit výhradně jen do budoucnosti, a proto ani nepravou retroaktivitu nepřipouštějí. Zdejší soud neshledal žádného důvodu se od tohoto přístupu v projednávané věci odchýlit.
53. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani poukázání žalobce na obecnou zásadu, že se má postupovat podle znění zákona, které je pro účastníka řízení příznivější. Tato zásada však nachází své uplatnění jednak v právu trestním a jednak ve správním trestání. Zásada příkazu retroaktivity ve prospěch pachatele přestupku je zakotvena v čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod (*trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější*). Toto pravidlo je promítnuto i do § 2 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších přestupků (*odpovědnost za přestupek se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání přestupku; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li to pro pachatele přestupku příznivější*). V této souvislosti soud odkazuje např. na usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 16. 11. 2016, č. j. 5 As 104/2013-46, či rozsudky téhož soudu ze dne 11. 2. 2021, č. j. 8 As 43/2019-40 a ze dne 30. 5. 2024, č. j. 1 As 166/2023-31, které se zabývaly výkladem tohoto pravidla ve správním soudnictví, resp. ve správním řízení o správních deliktech (přestupcích). Jelikož se v daném případě nejedná o věc spadající do oblasti správního trestání, daná zásada se neuplatní a nemůže tak být důvodem pro aplikaci pro žalobce domněle příznivější úpravy na jeho nárok na dávku příspěvku na živobytí.
54. Dle soudu se tak lze ztotožnit se stručným, ale výstižným závěrem žalovaného obsaženým v napadeném rozhodnutí, že znění § 24 odst. 1 písm. f) od 1. 1. 2024 „platí pro nároky za kalendářní měsíce počínaje od ledna 2024.“
55. Jelikož žalobcem odkazované přechodné ustanovení dopadá toliko na procesní stránku věci, přičemž samotných hmotněprávních podmínek pro vznik nároku, pro určení jeho výše atd. se netýká, tak je dle soudu zcela nepodstatné, zda je za okamžik zahájení řízení bráno podání prvotní žádosti o příspěvek na živobytí ze dne 9. 5. 2022 (na kterou navázalo vydání prvního rozhodnutí správního orgánu I. stupně, v němž byla stanovena výše této dávky, která byla následnými rozhodnutími, z nichž jedno je nyní předmětem soudního přezkumu, snižována, příp. byl změněn způsob výplaty této dávky), nebo zahájení dílčího řízení o příspěvku na živobytí od června 2023, ke kterému došlo až v roce 2024. Za zcela nepodstatný pak soud považuje i poukaz žalobce na to, že předmětné přechodné ustanovení nerozlišuje, zda se jedná o řízení zahájené na základě žádosti či zahájené správním orgánem z moci úřední.
56. Hmotněprávní podmínky je totiž i po přijetí nové právní úpravy, pokud změnový zákon neobsahuje hmotněprávní přechodné ustanovení, třeba i nadále posuzovat ve vztahu k období, ke kterému se předmětná dávka váže. To vyplývá z § 10 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi ve vztahu k příjmu osoby a z § 10 odst. 6 ve vztahu k plnění ostatních podmínek, kam nepochybně spadá mimo jiné i posouzení toho, zda se na dotčenou osobu, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

nevztahuje některá z výjimek dle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, která by zvrátila závěr, že u této osoby činí částka živobytí částku existenčního minima.

57. Tento závěr soudu má svou logiku i v tom, že v rozhodné době pro určení výše příspěvku na živobytí od června 2023, tj. v květnu 2023, nebyl úřad práce povinen žalobci nabídnout výkon veřejné služby, výdělečnou činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce, neboť § 24 odst. 1 písm. f) bodu 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi v této rozhodné době vůbec nebylo platné a účinné (účinnost tohoto ustanovení nastala až ke dni 1. 1. 2024) a úprava účinná do 31. 12. 2023 neobsahovala pravidlo obdobné tomuto pravidlu. Rovněž by bylo nelogické, aby správní orgán I. stupně příjem osoby posuzoval za kalendářní měsíc předcházející (zde za květen 2023) měsíci, pro který je posuzováno splnění podmínek nároku na dávku (zde pro červen 2023), ale další podmínky, tedy i ty obsažené v § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, by posuzoval až dle stavu v době, kdy by o nároku vedl řízení. Žalobce přitom nerozporoval, že správní orgán I. stupně příjem osoby posuzoval za květen 2023 (tj. předcházející kalendářní měsíc).
58. Z těchto důvodů soud neakceptoval argument žalobce, dle kterého pro aplikaci § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi není rozhodná doba, za kterou se dávka v hmotné nouzi pobírá, ale kdy se o ní koná řízení. A dospěl k závěru, že ani první žalobní bod není důvodný, když žalovaný aplikoval na případ žalobce správné znění zákona o pomoci v hmotné nouzi.
59. S ohledem na výše uvedené závěry soud neshledal žalobu důvodnou, a proto ji dle § 78 odst. 7 s.ř.s. zamítl.
60. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce ve věci neměl úspěch, proto mu náhrada nákladů řízení nenáleží, a žalovanému žádné náklady řízení nad rámec úřední činnosti nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 23. ledna 2026

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.

Mgr. Kateřina Peroutková v. r.
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje S. T.